

De moeizame band van de dierenrechtenbeweging met extreem-rechts

Op 18 maart zal er in Amsterdam een demonstratie plaatsvinden tegen de opkomst van extreem-rechtse partijen tijdens de Nederlandse gemeenteraadsverkiezingen. Eind januari verstuurde het *Forum voor Democratie* [een tweet](#), waarin ze linkse partijen verweten het debat uit de weg te gaan en een extreem-links monsterverbond te sluiten met onder andere antifascisten (Antifa). Na een publiek debat van enkele dagen besloten verschillende partijen zich terug te trekken uit het initiatief.

Het was echter de *Partij voor de Dieren* die dat besluit als eerste nam. De Amsterdamse lijsttrekker Johnas van Lammeren [tweette](#) dat de PvdD tegen racisme is, maar niet zal demonstreren tegen legitieme democratische partijen.

Opvallend dat de *Partij voor de Dieren* bij dit kleine beetje tegenwind niet wist hoe snel ze de benen moest nemen. De dierenrechtenfilosofie beschouwt het opnemen van dieren binnen de cirkel van rechthebbenden vrijwel unaniem als een uitbreiding van een emanciperende beweging die begonnen is bij seksisme en racisme. Waarom is het in de dierenrechtenbeweging dan toch zo lastig om een ferm politiek standpunt in te nemen tegen racisme?

Anderhalf jaar geleden schreef ik een artikel over '[de antisemitische roots van het debat rond de rituele slacht](#)'. Uit dat overzicht bleek dat dit debat altijd al nauw verbonden is geweest met extreem-rechtse politieke stromingen. In dit artikel zal ik kijken naar de hedendaagse banden tussen de dierenrechtenwereld en extreem-rechts.

1. Geschiedenis

Nazisme en dierenrechten

Zoals bleek uit het genoemde blogartikel gebruikte het nazi-regime dierenwelzijns-issues in hun

aanval op de Joodse gemeenschap. Het gaat echter te ver om te concluderen dat die dierenwelzijns-maatregelen enkel een stigmatiserend doel hadden. Maatregelen tegen de jacht en vivisectie of het vegetarisme van Hitler zijn voorbeelden dat in nazi-kringen serieus werd nagedacht over dierenwelzijns-issues.

Over dat [vegetarisme van Hitler](#) is al veel geschreven. Er bestaat zelfs een Wikipedia-artikel over. Vegetariërs hebben veel pogingen ondernomen om dit te minimaliseren.

Sommigen stellen dat Hitler vooral vegetariër was vanwege zijn adoratie voor Wagner. Ook is er een meer psychologische theorie dat hij geen vlees meer kon eten na het overlijden van zijn geliefde Geli in 1931. Verklaringen dat Hitler wel eens braadworst gegeten zou hebben, leiden er soms toe om te stellen dat Hitler helemaal geen vegetariër was. Toch wordt het tegenwoordig niet meer betwijfeld. Zeker niet sinds Margot Woelk, die voorproever was voor Hitler vanaf 1942, in 2013 verklaarde dat Hitler nooit vlees of vis at.

Colin Spencer, schrijver van het toonaangevende *Vegetarianism: a history*, vat het ongemak van veel vegetariërs goed samen als hij schrijft: "The association of a diet linked indissolubly with humanitarian feelings with an individual who committed such unspeakable crimes against humanity and genocide against a particular race seems to be profoundly bewildering". Spencer schrijft dat Hitler tot 1931 wel eens zondigde, maar daarna nooit meer vlees at. In zijn analyse was Hitler vooral vegetariër om zich te onderscheiden van de massa. "Discipline and self-control would help him to attain the superiority he sought."

Door het vegetarisme van Hitler te kaderen als een vorm van zelfverheerlijking, hoeft Spencer geen verklaring te geven voor de aantrekkingskracht van dierenrechten-issues op de nazi's. En toch, veel van hen werden sterk beïnvloed door ariosophen als Guido von List en Jörg Lanz von Liebenfels. De Arische zuiverheid, die deze beweging voorstond, werd door sommige auteurs zoals Max Seiling en Karl Heise gevonden in het vegetarisme. Hitler zelf sprak regelmatig met zijn tafolgenoten over de puurheid van een vegetarisch dieet. Hij claimde dat Romeinse soldaten doorgaans vegetarisch aten en daarom zo'n gaaf gebit hadden. Ook vermoedde hij dat mensen pas vlees waren gaan eten toen ze daar door de IJstijd toe gedwongen werden. Dat had negatieve effecten en een dieet moest volgens hem dan ook vooral rauwe groenten bevatten. Achter Hitler's vegetarisme zat dus een 'terug naar de natuur'-romantiek die nauw aansloot bij de nazistische ideologie.

Savitri Devi

Een uitgewerkt betoog voor dierenrechten zou ten tijde van het nazi-regime nooit verschijnen, maar dat zou niet lang duren. Het was de neo-nazistische schrijfster Savitri Devi die met *Impeachment of Man* een manifest schreef voor dierenrechten. Ze schreef het boek in 1945, kort na de dood van haar held Adolf Hitler. De Françoise Devi woonde op dat moment in India en was getrouwd met een Indiase man. Via hem was ze nauw betrokken bij de extreem-rechtse hindutva-beweging. Ze is dan ook sterk beïnvloed door Indiase religies zoals hindoeïsme en jainisme.

Ze maakt in haar boek onderscheid tussen 'man-centered creeds' en 'life-centered creeds'. Met

name de Indiase religies zijn 'life-centered creeds': "it consists of seeing, in all forms of life, manifestations of the selfsame divine power. it proclaims the continuity of life in time and space, which is the logical corollary of the dogma of birth and rebirth, and denies the breach between man and the rest of the animal world." Haar boek is een scherpe aanklacht tegen vleeseten, maar ook tegen dierlijke producten voor kleding en het gebruik van dieren voor amusement of als lastdier. Over viviesectie zegt ze: "One of the most appalling forms of exploitation of animals is undoubtedly the use of them as subject of systematic experimentation."

Aan de rituele slacht wijdt ze een apart hoofdstuk. Ze wijst er op dat er een civilisatieproces gaande is waardoor in India steeds minder aan ritueel slachten wordt gedaan. Daarentegen hebben veel hindoes, die een probleem hebben met het ritueel slachten van geiten, geen enkel probleem met vlees eten. Toch verandert er iets, maar Devi spreekt in verontwaardiging over de vele 'primitive ideas attached to ritual slaughter', die nog steeds overleven in moderne religies. Ze noemt daarbij expliciet "the horrid kosher slaughter" en vindt dat niemand vrij is, ondanks vrijheid van religie, om dieren te pijnigen.

Ecofascisme

Ideeën waarin de verheerlijking van de natuur in het extreme worden doorgevoerd zijn ook in de milieubeweging nooit ver weg. Dave Foreman, medeoprichter van *Earth First* en pleitbezorger van de zogenaamde 'Deep Ecology', wordt soms in verband gebracht met wat critici 'eco-fascisme' noemen. Aanhangers van 'deep ecology' stellen zichzelf tegenover de 'shallow ecologists' en erkennen geen enkele vorm van dominantie van de mens. In zijn boek *Confessions of an ecowarrior* verklaart Foreman dat hij een dier is. "A living being of flesh and blood, storm and fury. The oceans of the Earth course through my veins, the winds of the sky fill my lungs, the very bedrock of the planet makes my bones. I am alive!"

Hoe poëtisch deze waarheid ook klinkt, Foreman stelt de natuur of de wildernis boven alles. "An individual human life has no more intrinsic value than does an individual Grizzly Bear life. Human suffering resulting from drought and famine in Ethiopia is tragic, yes, but the destruction there of other creatures and habitat is even more tragic." In een interview enkele jaren eerder ging Foreman zelfs zo ver te verkondigen dat er geen hulp moest gaan naar Ethiopië, dat op dat moment kampte met ernstige hongersnood. De natuur moest zelf een nieuw evenwicht zoeken, aldus Foreman. Hoewel Foreman de uitspraken later nuanceerde laat het wel een vorm van mens/zelfhaat zien, die zowel in de milieu- als de dierenrechtenbeweging vaker te horen is. Die verheerlijking van het wilde in de natuur en de misantropie maakt de beweging aantrekkelijk voor extreem-rechts.

Een soortgelijk voorbeeld binnen de dierenrechtenbeweging is [Gary Yourofsky](#). Deze Amerikaanse dierenrechtenactivist was onder andere actief voor *PETA*. De filmpjes van speeches die hij sinds 2010 op Youtube publiceerde, hebben hem ook internationaal veel bekendheid gegeven. Zijn speeches waren snel omstreden door de racistische en seksistische uitspraken die hij er in doet. Niet alleen strooit hij excessief met termen als 'holocaust' als hij over de bio-industrie heeft. Ook schreef hij op social media dat zwarte mensen zich vereerd zouden moeten voelen als ze

'monkey' genoemd worden, en Serena Williams als ze een 'monkey in a skirt' genoemd zou worden.

"Why should/would she be insulted", reageerde hij toen iemand hem hierop bekritiseerde. "Are you a speciest. Do you think LESS of animals?" Over de Palestijnen zegt hij onder andere: "The Palestinians are the problem. They are the most Psychotic group on the planet."

New Age

Binnen de extreem-rechtse milieu- en dierenrechten-niche lijkt New Age en theosofie een verbindende factor. Alternatief genezeres [Mellie Uyldert](#) publiceerde al vanaf de jaren dertig allerlei boeken over astrologie, alternatieve geneeswijzen en voeding, waarbij vegetarisme een belangrijk bestanddeel was. Het klinkt allemaal onschuldig, maar in haar autobiografie roemt ze de tijd van de bezetting als een heerlijke tijd. Ze mijmert dat na 1945 de vegetarische restaurants verdwenen en dat haar cursussen steeds kleiner werden. Ook bleef ze bevriend met de weduwe Rost van Tonningen en had allerlei racistische ideeën. Gastarbeiders moesten teruggestuurd worden en ze vond dat rassenvermenging verkeerd was omdat het kind op een lager niveau zou komen dan beide ouders. Dat zou de reden zijn dat dit bij honden een 'vuilnisbakkenras' genoemd wordt.

2. Extreemrechtse politieke partijen

Centrum Partij

In extreem-rechtse politieke partijen zijn milieu en dierenrechten niet direct de belangrijkste thema's, zou je denken. Toch hebben veel extreem-rechtse partijen iemand in huis om de dieren/milieu-agenda op te zetten. Bij de [Centrum Partij](#) die begin jaren tachtig opkwam was dit Alfred Vierling. Vierling was actief geweest in *Milieudefensie*, was voorzitter van de [Ekologische Beweging](#) en werd later als partij-ideoloog van de *Centrum Partij* gezien. Vierling zou het later actief uitdragen, maar al voor zijn komst stond er een paragraaf in het verkiezingsprogramma over dier en milieu. Men stelt een 'Raad voor de Rechten van Al dat Leeft' voor. Er moesten onder

andere maatregelen komen tegen 'de uitwassen in de bio-industrie, dierproeven, wrede slachtvormen en andere vormen van dierenmishandeling'.

Na een conflict binnen de *Centrumpartij* richt Hans Janmaat eind 1984 de *Centrumdemocraten* op. Alfred Vierling is één van de mensen die hem volgt. De CD heeft een scherpe dierenwelzijnsparagraaf in haar verkiezingsprogramma. "De cultuur en ontwikkeling van de mens uit zich onder andere door de manier waarop de dieren in de samenleving worden behandeld." Dit eerste statement refereert duidelijk aan uitspraken van Gandhi, die ook door *Partij voor de Dieren* vaak wordt gebruikt. Het tweede punt is: "Een wettelijk verbod op onverdoofd ritueel slachten moet worden vastgelegd." Over bio-industrie klinkt het in punt 3 minder scherp: "De normen in de bio-industrie moeten ten voordele van de dieren worden verbeterd." De rituele slacht wordt met stevige woorden in de etalage gezet, terwijl fundamentele kritiek op de bio-industrie flauw en vrijblijvend klinkt.

De rituele slacht is het enige issue waar daadwerkelijk actie tegen wordt gevoerd. Alfred Vierling neemt hierin het voortouw, kort na zijn aantreden bij de *Centrumpartij*. Eind 1982 stuurt hij een brief naar de vaste kamercommissie voor Volksgezondheid. De brief is ondertekend door zestien organisaties. De meesten trekken zich al snel terug uit het initiatief, als ze er achter komen dat Vierling hun handtekeningen niet namens de *Ekologische Beweging* verzamelde, maar namens de *Centrumpartij*. Dit terwijl hij vanwege zijn betrokkenheid bij de CP al geroyeerd was als voorzitter van de *Ekologische Beweging*. Het *Nieuw Israëliisch Weekblad* reageert woedend en spreekt over 'de aloude kruistocht tegen het rituele slachten'.

In de loop van 1983 trekt de *Anne Frank-stichting* aan de bel. De *Centrumpartij* blijkt in allerlei organisaties te infiltreren. Het gaat daarbij vaak om dierenbeschermingsorganisaties waar 'ritueel slachten' een gespreksonderwerp kan zijn. De voorzitter van het '*Europees comité voor de bescherming van zeehonden en andere pelsdieren*' bleek lid van de *Centrumpartij* en haalde ook Alfred Vierling in de organisatie. Ook schreef Vierling leden van de *Ekologische Beweging* aan met propagandamateriaal van de CP.

Ook andere organisaties, zoals de *Anti Vivisectie Stichting* waren doelwit. De campagne had duidelijk het doel om allerlei dierenwelzijnsorganisaties te infecteren met extreem-rechts gedachtegoed. *De Waarheid* wijdt er in april een artikel aan met als titel: "Vierling infiltreert 'namens de dieren'. Dierenbescherming makkelijke prooi voor Centrumpartij." Ze stellen dat de CP in dierenwelzijns- en milieuorganisaties mensen kunnen werven door middel van emotionele argumenten.

Vlaams Blok/Belang

Het [Vlaams Blok](#) (tegenwoordig *Vlaams Belang*) voert van tijd tot tijd actie voor dierenrechten. In het beruchte [70-puntenplan](#) dat het *Vlaams Blok* in de jaren negentig uitbracht was weinig aandacht voor dierenwelzijn. Het ging voornamelijk over het uitzetten van 'vreemdelingen', het exclusief maken van de nationaliteit voor Vlamingen en de strijd tegen de islam. Alleen tussen de

punten die zich tegen de islam richten, punt 14 t/m 19, staat punt 18: 'de Rituele slachtingen verbieden'. Wie *VlaamBlok/Belang* door de jaren heen volgt ziet dan ook dat ze voor dierenwelzijn alleen de straat op komen voor een verbod op rituele slachtingen.

In het magazine van het *Vlaams Belang* stonden in mei 2017 twee artikelen over dierenwelzijn. Het eerste ging over de ophef over de beelden uit het slachthuis in Tielt en het andere over de nieuwe wettelijke voorschriften voor verdoving tijdens de rituele slacht. In het eerste artikel juicht *Vlaams Belang* toe dat er maatregelen genomen zijn tegen het slachthuis door minister Weyts. "Dieren onnodig laten lijden is barbaars. Aan de behandeling van dieren kan men het beschavingsniveau vaststellen."

Het barbaarse zit hem dus niet zo zeer in het dieren laten lijden, als wel in het 'onnodig' laten lijden. Het wij-zijdenken van de partij laat er verder geen twijfel over bestaan wie dan precies dieren 'onnodig' laten lijden en derhalve een minder positief beschavingsniveau kennen. In het volgende artikel, geschreven door dezelfde auteur, worden de nieuwe wettelijke regelingen van verdoving bij de rituele slacht besproken. Trots meldt de auteur dat zij de eersten waren die tegen de rituele slacht ageerden. Vervolgens benadrukt hij uitdrukkelijk het wij-zij-denken: "Voor het *Vlaams Belang* is echter duidelijk dat wie hier woont, zich moet schikken aan onze wetten." Uit deze houding en het feit dat de acties zich vrijwel uitsluitend rond de Islam situeren, blijkt dat het *Vlaams Belang* geen cent geeft voor dierenwelzijn. Het is een handig middel om de islam mee te stigmatiseren.

PVV

Dierenwelzijn is voor de [PVV](#) een speerpunt. Kamerlid Dion Graus houdt zich speciaal bezig met dit dossier. Maar zoals het een extreem-rechtse partij betaamt, is de dierenrechten-kritiek niet fundamenteel te noemen. Het gaat vooral over huisdieren-leed. Zo is het belangrijkste wapenfeit van Dion Graus de invoering van 'animal cops'. De PVV kon dit afdwingen via het gedoogakkoord met CDA en VVD in 2010.

Hoewel de *PVV* het standpunt tegen ritueel slachten altijd heeft verdedigd en ook het wetsvoorstel van de PvdD heeft gesteund, raakte de partij intern in een spagaat. Ze willen met de meeste politieke standpunten vooral de moslimgemeenschap raken, maar met ritueel slachten raakt de partij ook de Joodse gemeenschap. De *PVV* heeft geen leden en moet het financieel hebben van geldschieters, die voor een belangrijk deel uit de Joodse gemeenschap in de VS komen. Toen die lucht kregen van het partijstandpunt tegen ritueel slachten reageerden ze woest, aldus het uit de school klappend kamerlid Wim Kortenoeven. Die claimt tevens dat Wilders fractieleden onder druk zette om voor het wetsvoorstel te stemmen. Hij was zelf de enige die dat niet deed, maar diverse fractieleden hadden er grote moeite mee.

De *Partij voor de Dieren* is jaren bezig geweest met het verbod op onverdoofd ritueel slachten en was daarvoor mede afhankelijk van de *PVV*-steun. Voor Marianne Thieme, fractieleider van de *Partij voor de Dieren* is dit geen probleem: "De Partij voor de Dieren gelooft niet in een cordon sanitair voor partijen die niet passen in het beeld van de gevestigde politieke partijen. Wij werken

samen met elke politieke partij die bereid is dieren rechten te geven en mededogen, duurzaamheid, persoonlijke vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid als uitgangspunt van beleid te kiezen.”

Dit bewust apolitieke standpunt betekent dus dat een gezamenlijke strijd voor dierenrechten belangrijker is dan afzien van samenwerking met een partij, die de mensenrechten met voeten treedt.

N-VA

De *N-VA* is voortgekomen uit de *Volksunie*, en is daarmee een partij met een brede ideologische oriëntatie. Na haar oprichting in 2000 gaat de partij snel de rechterkant op. Het programma is gematigd rechts met een Vlaams-nationalistische agenda. In 2007 doen ze nog mee aan de federale verkiezingen in een kartel met het *CD&V*. Na de breuk met het kartel begint de *N-VA* aan een sterke opmars. Inmiddels regeren ze mee in de Vlaamse en de Federale regering en zijn in Vlaanderen de grootste partij. Die groei komt deels tot stand door het leegsnoepen van het dalende *Vlaams Belang*. Er zijn in 2012 al 30 mandatarissen van het *Vlaams Belang* overgestapt naar de *N-VA*. Sinds de vluchtelingencrisis voert de *N-VA* steeds vaker een politiek die dicht tegen het gedachtegoed van het *Vlaams Belang* aanligt. Omdat ze daarnaast ook een structurele aanval uitvoeren op gelijke kansencentrum UNIA en zo de verdediging van fundamentele mensenrechten uithollen, kunnen ze tegenwoordig als een extreem-rechtse politieke partij beschouwd worden. Het extreem-rechtse knokploegje *Schild&Vrienden*, waarin veel *N-VA*-jongeren actief zijn, bevestigen dat beeld alleen maar.

Meer nog dan het *Vlaams Belang* heeft de *N-VA* een dierenwelzijns-agenda. Belangrijkste speerpunten zijn de strijd tegen mishandeling van huisdieren en de onverdoofde rituele slacht. In de nieuwslijn 'Dierenwelzijn' op de officiële website staan op 13 februari 2018 enkel berichten over deze twee onderwerpen. Inmiddels wordt de portefeuille Dierenwelzijn in de Vlaamse regering beheert door *N-VA*-minister Ben Weyts. Hij komt van tijd tot tijd in het nieuws omdat hij streng optreedt tegen misstanden in slachthuizen. Als het om de bio-industrie gaat handelt Weyts vooral ad hoc, zoals toen er filmpjes uitlekten die actiegroep *Animal Rights* had gemaakt in een slachthuis in Tielt. De fundamentele aanpak van de industrie als zodanig is geen onderdeel van het beleid.

3. Dierenrechtenorganisaties

Gaia

[Gaia](#) is de dierenrechten-organisatie in België, die zich heeft weten op te werken tot de belangrijkste gesprekspartner van politiek en bedrijfsleven. Opmerkelijk is dat zij uitdrukkelijk de *N-VA* promoten als de 'meest diervriendelijke' politieke partij. In 2014 gaan ze daarin zelfs zo ver dat ze op straat en in hun magazine uitpakken met een stemadvies op Groen, SP-A en de *N-VA*. Tot grote ergernis van veel mensen in de dierenrechtenwereld neemt de *N-VA* in het promotiemateriaal de grootste en opvallendste plaats in.

“Een stem voor N-VA is een stem voor de dieren”, staat op de folder die prominent het geel-zwart van de N-VA gebruikt. Op *de Wereld Morgen* verschijnt [een kritisch artikel](#) van een Gaia-lid die deze steun in het verkeerde keelgat schiet. “Kortom, 'voor de dieren zijn', meneer Vandenbosch, dat maakt deel uit van een levensstijl, die diepgeworteld is in maatschappelijke solidariteit en milieu- en klimaatgevoeligheid. Individualisme, sociale dumping, vijanddenken en ongebreideld neoliberalisme horen daar NIET bij.”, schrijft ze.

Gaia-voorman Michel Vandenbosch reageert als door een wesp gestoken: “U kan denken wat u wil maar GAIA is met geen enkele partij getrouwd. We kregen ook andere verontwaardigde reacties binnen van mensen die het een schande vinden dat GAIA zich voor de kar laat spannen van en reclame maakt voor die smerige linkse ratten van die belastingpartijen, Groen en SP.A, om geen stemmen van moslims te verliezen, twee partijen, die niets ondernemen tegen de wrede praktijk van het onverdoofd slachten, volgens niet weinig dierenartsen een van de ergste vormen van dierenmishandeling, en dat zijn heus geen Vlaams Belangers.”

Danny Flies van de [Anti Dierproeven Coalitie](#) schrijft: “Het stemadvies van Gaia riekt wel heel slecht. Voor de zoveelste keer laat Gaia zijn ware aard zien, en dat is het gezicht van een organisatie waar dierenrechten niet op de eerste plaats komen, maar waar er duidelijk andere belangen spelen.” Vandenbosch reageert zo kwaad dat hij alleen nog de persoon Danny Flies voor ogen heeft. Die zou opportunistisch zijn en ter kwader trouw.

In zijn eerste reactie verraadt Vandenbosch wat het probleem is: “Wij dwingen niemand om voor deze of gene partij te stemmen. Ik weet dat de leden van GAIA tot alle gezindheden behoren.” Zo worstelt Gaia waar veel andere dierenwelzijns-organisaties ongewild ook mee worstelen. De achterban is politiek gezien zeer breed georiënteerd. Wanneer je zo groot bent geworden als Gaia, en je wil dat blijven, dan moet je (extreem)rechtse leden niet tegen de haren instrijken.

In de verhouding tussen extreem-rechts en dierenrechten neemt Gaia dan ook een problematische positie in. Het pakket aan issues is een brede waaier die loopt van de bio-industrie naar circussen en foie gras. Het onverdoofd ritueel slachten neemt echter al jaren een belangrijke plaats in. En dus gebeurt het vaker dan je als respectabele organisatie zou willen, dat een actie van *Gaia* in één adem genoemd wordt met die van *Vlaams Belang*. Als een school besluit halal-vlees aan te bieden en Vlaams Belang en Gaia hier beiden tegen protesteren, behandelt de Standaard dat in een bericht als één actie.

Rond de eeuwwisseling ageerde Gaia vooral tegen het zogenaamde thuis slachten, omdat hier geen voorschriften voor dierenwelzijn gevolgd hoefden te worden. Langzaam maar zeker verschuift het zwaartepunt naar een algemeen verbod op onverdoofd ritueel slachten. De laatste vier, vijf jaar gebruikt men vaak campagnemateriaal met een 'huilend schaap', waarbij de traan van bloed is. De emotioneel geladen beelden met schapen, die duidelijk vooral op de moslimgemeenschap gericht zijn, verschilt nauwelijks nog van de beeldtaal die *Vlaams Belang*, de *N-VA* en *Voorpost* gebruiken.

Als Gaia op 28 september 2016 een grote demonstratie organiseert, is er ook een delegatie van het *Vlaams Belang* aanwezig. Dat is voor Vandenbosch geen probleem. "Iedereen die ons anti-discriminatiecharter ondersteunt, en die geen opschriften draagt die beledigend zijn, of die een aanval zijn op welke bevolkingsgroep dan ook die is welkom." Hoe gewillig de Gaia-aanhang zich laat meevoeren in een extreem-rechts discours blijkt uit de reacties van enkele Gaia-sympatisanten. "Iedereen die dit steunt is goed, of dat nu de SP-A is of het Vlaams Belang." "Ik denk dat ook het Vlaams Belang hart zal hebben voor de dieren."

Natuurlijk wordt dit door het *Vlaams Belang* gretig uitmolken. Ze dragen hun eigen banner mee, waarop in grote letters Vlaams Belang te lezen is en Filip de Winter tweet triomfantelijk dat *Vlaams Belang* solidair is met GAIA-betoging tegen ritueel slachten. Het ergste is niet alleen de kritiekloze houding van Gaia tegenover de deelname van *Vlaams Belang*, maar ook dat het moment van de demonstratie, enkele dagen voorafgaande aan het offerfeest, meegaat in het extreem-rechtse narratief van de barbaarse moslim.

Partij voor de Dieren in Nederland

De *Partij voor de Dieren* werd in 2002 opgericht uit onvrede met het gebrek aan aandacht voor dierenwelzijn bij de andere partijen. In 2006 haalde de partij voor het eerst een zetel en was daarmee de eerste partij in de wereld die exclusief voor dierenrechten opkwam. Vanaf het begin sluit Marianne Thieme elke bijdrage in de Tweede Kamer af met de slotzin: "Voorts zijn wij van mening dat er een einde moet komen aan de bio-industrie." Toch is de partij niet strikt abolitionistisch. Veel inbrengen, moties en wetsvoorstellen gaan over lichte verbeteringen in de situatie van dieren, terwijl het instituut ongemoeid blijft. Wie door de successen op de PvdD-website loopt, ziet veel maatregelen over huisdieren, bont en andere punten die goed scoren bij een groot publiek. Naar stevige maatregelen tegen de bio-industrie moet je harder zoeken. Zo

wordt bijvoorbeeld niet ingezet op een verbod of beperking van lange veetransporten, maar dringt de partij aan op een GPS-systeem, zodat veevervoerders zich aan de regels houden. Niet een verbod op handel in gevogelte, maar een verbod op het levend ophangen van gevogelte aan de slachtlijn. Dit is ongetwijfeld de harde realiteit van een partij die veel meer zou willen bewerkstelligen. Om bestaansrecht te houden moet je af en toe scoren en dat lijkt op dit punt alleen mogelijk door kruimels te rapen.

Niet verbazend is dan ook de enorme hoeveelheid energie, die de partij steekt in de strijd tegen het onverdoofd ritueel slachten. In 2009 dient de partij een motie in om het vlees van onverdoofd ritueel geslachte dieren te etiketteren. Vanaf 2008 werkt men dan al aan een initiatief-wetsvoorstel om het bedwelmen bij rituele slacht verplicht te stellen. Ze doen dit omdat verdoofd slachten in de regel verboden is, maar een uitzondering geldt voor de rituele slacht op grond van de vrijheid van godsdienst. De behandeling vindt in 2011 plaats en wordt door de tweede kamer aangenomen met een meerderheid die bestaat uit PvdD, VVD, Groen Links, SP, D'66, PvdA en de PVV.

De Eerste kamer zal het voorstel echter een jaar later verwerpen. De PvdA, VVD, D'66 en een aantal leden van Groen Links stemmen tegen het voorstel dat leek af te stevenen op een ruime meerderheid. Staatssecretaris Henk Bleker had inmiddels een conventant gesloten met Joodse en Islamitische organisaties waarin onder andere werd bepaald dat de staat van bewustzijn van het dier niet langer dan 40 seconden na de slachthandeling mocht duren. Voor een aantal partijen waren die afspraken voldoende en stemden tegen een verbod.

Partij voor de Dieren in België

In België zijn al meerdere pogingen ondernomen om tot een Partij voor de Dieren te komen. Niet iedereen lijkt gelukkig met de manier waarop *Groen!* dieren-issues aanpakt. In het debat rond het onverdoofd ritueel slachten besloot Hermes Sanctorum, een belangrijke stem als het gaat om dieren-issues, de Groen-fractie zelfs te verlaten. "Ik wil voluit voor een totaalverbod op onverdoofd slachten blijven gaan, zonder de handrem op." Dat was een enigszins bizarre stap, aangezien *Groen!* het verbod altijd gesteund had en uiteindelijk ook definitief steun gaf aan de wetswijziging.

Niet dat je Sanctorum kunt verwijten dat hij alleen onverdoofd ritueel slachten als politiek speerpunt heeft, maar dat hij uitgerekend dat punt kiest om te breken met *Groen*, is wel opmerkelijk. Aangezien Santorum over andere politieke standpunten nauwelijks iets laat zien in het publieke debat, is de principiële houding inzake dit ene punt, dat door extreem-rechts altijd als hefboom wordt gebruikt tussen dierenrechten en de aanval op de islam, toch enigszins verdacht. Zijn vader, Johan Sanctorum, is wat dat betreft veel duidelijker. In een reactie op het vertrek bij *Groen* van zijn zoon, hekelt hij de vertragingstactieken die in dit dossier worden gebruikt. "Al deze manoeuvres hadden slechts tot doel om de vis (of in dit geval: het schaap) te verdrinken om zo de moslimgemeenschap (en bij de N-VA beslist ook de Joodse gemeenschap) niet te bruuskeren. De Groenen hebben de kool en de geit willen sparen, maar capituleren uiteindelijk voor het moslimelectoraat." Nu is Johan Sanctorum actief geweest in het *Vlaams Belang* en hoeft zijn extreem-rechtse visie op deze zaak ook niet verbloemt te brengen. Hij verwijt *Groen* dat ze een

bocht hebben gemaakt en wil voorzitter Meyrem Almaci dat niet aanrekenen, maar wijst ondertussen wel op haar Turkse afkomst en dat ze een moslima is.

In de eerste pogingen om een Belgische *Partij voor de Dieren* van de grond te krijgen is de link met rechts zichtbaar. In september 2017 bijvoorbeeld werd een nieuwe *Partij voor de Dieren* opgericht, met de bedoeling om lokaal aan verkiezingen in Sint Truiden mee te doen. Oprichter was David Vanroelen, die eerder op de lijst stond voor *Vlaams Belang* in Tienen. Hoewel hij zich daar nu van distantieert lijkt zijn partij vooral gericht te zijn op huisdieren-thema's te draaien en niet zozeer rond fundamentele dierenrechten.

Een eerdere poging was een *Partij voor de Dieren* rond Jan Van Puyvelde die vanaf 2004 enkele keren aan verkiezingen meedeed. Dat was niet erg succesvol en dus probeerde men het nog eens in een kartel met het populistisch-rechtse Lijst DeDecker. De partij is als een nachtkaaars uitgegaan. Op de website, die nog wel bestaat, is te zien dat ook zij niet hard inzetten op aanpak van de bio-industrie, maar een sterke nadruk leggen op lichte welzijnsverbeteringen, huisdieren-issues en uiteraard het onverdoofd ritueel slachten.

Vorige week werd een nieuwe dieren-partij gelanceerd met de naam [DierAnimal](#). Deze partij lijkt op het eerste gezicht een andere inzet te hebben. Een paar weken werd de komst aangekondigd door mensen uit grassroots-organisaties zoals *Bite Back* en *Animal Rights*. In de presentatie legt de partij de nadruk op het implementeren van dierenrechten. De tijd zal leren of zij inderdaad een meer fundamentele kritiek op de institutionele exploitatie van dieren gaan uitdragen.

4. Filosofisch dierenrechtendebat

In de literatuur staan dierenrechten doorgaans voor een uitbreiding van de cirkel van rechthebbenden, die zich in de UVRM slechts richt op mensen. Toch zijn er dierenrechten-filosofen waarbij de invulling van die mensenrechten niet zonder problemen is. Bij de Nederlandse filosoof Floris van den Berg zijn thema's als dierenrechten en feminisme steeds onlosmakelijk verbonden met een scherpe vorm van islam-alarmisme. Van den Berg voert al een tijdje een kruistocht tegen religie en schreef in 2009 het essay *Hoe komen we van religie af?* Van den Berg is gepromoveerd bij Paul Cliteur en zit de laatste jaren, net als Cliteur zelf, in een proces van radicalisering. In zijn essay formuleerde hij zijn kritiek nog op religie als algemeen verschijnsel. In recentere jaren schuift hij echter steeds verder op richting een islamofob discours.

In zijn boek over dierenrechten *De vrolijke veganist* gaat hij nog niet zo uitgebreid in op de islam. Behalve dan in een hoofdstuk "De prioriteit van morele toetsing: over rituele slacht, jongensbesnijdenis en intensieve veeteelt." Hierin richt hij zijn pijlen op wat hij 'privileges van religie' noemt en ziet de afschaffing van die 'privileges' als een mogelijk begin van een domino-effect om alle religieuze privileges af te schaffen. Hij bespreekt vervolgens niet alleen de rituele slacht, maar curieus genoeg ook jongensbesnijdenis. Van den Berg concludeert dat het juridisch systeem geseculariseerd moet worden om te voorkomen dat religie 'een schuilplek biedt aan intolerante en schadelijke praktijken'. Hiertoe moet vrijheid van religie worden afgeschaft om

uiteindelijk ook andere 'privileges', zoals de vrijheid van onderwijs te schrappen. Bij Van den Berg heeft de aanval op ritueel slachten niet als doel het dichterbij brengen van dierenrechten, maar het afbreken van de vrijheid van godsdienst.

Van den Berg schrijft verder wel dat hij een debat over ritueel slachten als een begin ziet van het doorlichten van de veehouderij als geheel, maar mijn essay laat juist zien hoe dit debat meestal drijft op het afschuiven van de eigen rol in de exploitatie van dieren in de veehouderij, doordat er een wij-zij denken wordt geïntroduceerd. Wij, rationele westerlingen zijn goed voor dieren, want we verdoven; Zij, barbaarse moslims, kwelen de dieren opzettelijk.

In *de vrolijke feminist* neemt de islam-kritiek een prominentere rol in. Het boek zou over feminisme moeten gaan, maar de bespreking van de 'islamistische vrouwenhaat' krijgt er buitenproportionele aandacht. Er zijn diverse feministen die zich daarom van van den Berg distantiëren. Op de tijdlijn van Stijn Bruers, die een recensie heeft geschreven, wordt een artikel aangehaald dat Mieke Purnelle schreef voor *MO*. "Onze rok is te kort om fatsoenlijk te zijn, te lang om verlicht en bevrijd te zijn.", schrijft die en hekelt de mannen die menen voor vrouwen te spreken. Het verwijt aan Van den Berg is dat hij feminisme als excuustruus misbruikt om zijn agenda van islamkritiek te kunnen voeren.

Hoewel de bespreking van de islam in de loop van het oeuvre van Vanden Berg een steeds belangrijker plek inneemt, blijft het meestal gekaderd in een breder verhaal over feminisme, religie of veganisme. In een bijdrage aan het boek *Waarom haten ze ons eigenlijk?* loopt van den Berg leeg. De vraag die de rode draad van het boek vormt buigt Van den Berg om tot: 'waarom haat ik hen?'. Hij wijst erop dat hij onnodige wreedheid en onderdrukking door moslimterroristen haat. "En ja, ik haat de islam. En nee, ik haat niet alle moslims.", waarmee hij een onderscheid tussen de islam als idee en de islam als gemeenschapsvormer lijkt te maken. Hij vervolgt echter meteen met: "Iedereen heeft recht op zijn of haar achterlijkheid." In de loop van het artikel verdampt het onderscheid dan ook als sneeuw onder de zon. "De meeste moslims zijn gelukkig geen terrorist. Maar veel moslims zijn het wel eens met (een deel van) de argumenten van de terroristen en ze blijven zich identificeren als moslim en met de islamitische normen en waarden." Waarmee ineens toch alle moslims in één bak met de terroristen worden gegooid. Volgens Van den Berg is het islamitisch terrorisme dan ook 'de zichtbare top van de drijvende ijsberg van de haat'.

De disproportionele aandacht voor de islam moet gezien worden in het licht van deze ontboezemingen. Hetzelfde geldt voor sommige van zijn uitspraken op social media. Zoals afgelopen zomer toen van de Berg op zijn FB-tijdlijn reageerde op een Iraanse tv-presentatrice die altijd het dragen van een hoofddoek propageert, maar op vakantie in besloten kring zonder hoofddoek gefotografeerd was. Nadat mainstream-media en rechtse haatblogs hier grote ophef over maakten, riep van den Berg uit: "Fucking moslim bitch!" Deze opmerking die niet alleen islamofobe, maar ook misogyne trekjes heeft, ging al snel rond op Facebook. Er ontstond in sommige tijdlijnen zelfs spontaan een wedstrijdje wie het eerst van zijn 'gezamenlijke vrienden' met Floris afkwam door hem te ontvrienden. Zelf trok hij zich alleen de kritiek op het misogyne element aan door te stellen dat hij het woord 'bitch' niet had moeten gebruiken. Hij was vooral boos toen enkele dagen later bleek dat Facebook na klachten zijn bericht had verwijderd.

5. Extreem-rechtse dierenliefde

Het is opvallend hoe vaak er tegenwoordig vanuit extreem-rechtse hoek actie wordt gevoerd tegen misbruik van dieren. Op straat, maar zeker ook op social media. Vroeger waren het een paar marginale clubjes. In Nederland was dat bijvoorbeeld de actiegroep *Met de Dieren tegen de Beesten*, waarvan neo-nazi Tim Mudde de drijvende kracht was. De groep, die nauw verwant was aan *Voorpost*, voerde vooral actie tegen circussen en was actief in de jaren rond 2008-2009. Daarvoor voerde Tim Mudde ook vanuit Voorpost al dierenrechtenacties, die zich vooral richtten op de rituele slacht.

Mudde was een actief poster op [Stormfront](#) (dat al een tijdje offline is) en hier kondigde hij acties aan en besprak de beweegredenen. Veel steun oogstte hij meestal niet. Behalve dan als de groep slaags raakte met met een groep antifascisten van *AFA* en *Respect voor Dieren*, zoals dat enkele keren gebeurde in Katwijk en Zaandam in 2009.

Inmiddels schijnt Mudde zich uit de extreem-rechtse beweging te hebben teruggetrokken, maar soms duikt hij ineens op in reguliere dierenrechtenorganisaties.

Tegenwoordig gebruikt bijna elke extreem-rechtse groep dierenwelzijn in haar acties. Binnen groepen als *Voorpost*, *Pegida* en ook *Vlaams Belang* bestaat zelden een breed programma op dat gebied. Het spitst zich altijd toe op acties tegen ritueel slachten en past daarmee in een breder islamfoob-racistisch discours. In het 70-punten-plan van *Vlaams Blok* was dit al zo, zoals we gezien hebben. Maar ook bij de erfgenamen *Vlaams Belang* is dit het geval. Als ze de straat opgaan om tegen ritueel slachten te demonstreren, dragen ze daarbij ook borden tegen moskeeën mee. En leuzen als “Red de dieren van de beesten” af te wisselen met “Stop Islamisering”. Op de site van *Vlaams Belang Antwerpen* schrijft men in onversneden racistisch jargon: “Met het Vlaams Belang tegen het ritueel onverdoofd slachten. Met beschaafde mensen tegen geïmporteerde Barbaarse gebruiken.”

Helemaal schaamteloos is de ‘haramreceptie’ die de partij onder leiding van Filip de Winter in 2010 hield. Hier werd alcoholische drank, varkenskop en pens geserveerd. De toespraak die De Winter er hield klonk als een echo van de nazi-propaganda waarin ritueel slachten gebruikt werd als onderdeel van het vijandsbeeld van ‘de barbaarse Jood’. “Laat u zolang Antwerpen geen moslim-kalifaat is de jenever en varkenshapjes smaken.” Hij weerspreekt dat dit bedoelt is als provocatie. De echte provocatie is “de barbaarse slachting van weerloze dieren.” Niemand van de aanwezigen vraagt zich af waarom de varkens voor de hapjes niet weerloos waren. Dan onderstreept de Winter het motief van zijn dierenliefde: “In ons land moeten onze wetten nageleefd worden.”

Andere extreem-rechtse groepen voeren ook actie tegen ritueel slachten, meestal rond de tijd van het offerfeest. *Voorpost* bijvoorbeeld bekommert zich erg om dierenwelzijn als het ritueel slachten in het geding is. In demonstraties wordt steevast de link met islamisering gemaakt. Leuzen als ‘Geen halal in onze stad’ worden moeiteloos afgewisseld met ‘Wij zijn het moe, grenzen toe’ en oproepen tot een boycot van halal.

Pegida is een recent opgekomen beweging die zich expliciet tegen ‘de islamisering van Europa’

keert. Ook zij hebben zich het vijandsbeeld van 'de barbaarse moslim' uit het extreem-rechtse discours snel eigen gemaakt. In een plaatje dat op social media veel gedeeld werd het afgelopen jaar, maken ze de vergelijking met IS. "Islamitische staat in Syrië snijdt bij mensen levend de keel door, in Nederland doen moslim slachters hetzelfde bij dieren."

Ex-Pegidalid Hugo Kuijper is bekend omdat hij met zijn *Zwarte Pieten Actiegroep*, personen en instellingen op provocerende of intimiderende wijze opzoekt. Zo vielen ze een school in Utrecht binnen waar Sinterklaas zonder Zwarte Piet werd gevierd en slaakte daar onder andere racistische leuzen. Ook bezochten ze Sylvana Simons thuis en verspreidden haar adres. Met zijn nieuwe actiegroep *Rechts in Verzet* voerde hij in augustus nog actie bij een slachthuis in Zaandam. De leuzen richtten zich expliciet op de islam. "De Islam is barbaars!" en "Stop de schapen-holocaust".

De vergelijking van bio-industrie met de holocaust is binnen de dierenrechtenwereld niet uitzonderlijk, maar om die term exclusief toe te schrijven aan de moslim-gemeenschap geeft het racistische discours van extreemrechtse groeperingen zoals *Rechts in Verzet* aan. Overigens lijkt Kuijper een obsessie met onthoofden te hebben, hij gebruikt dat beeld regelmatig tijdens demonstraties. Onlangs nog toen *Rechts in Verzet* een bebloede, onthoofde pop aan het hek hing in Amsterdam op de plek waar een nieuwe moskee moet komen.

Vijandsbeeld: de wrede moslim

Extreem-rechts gebruikt het stereotype beeld, van de wrede moslim die dieren kwelt, als onderdeel van een islamofob racistisch wereldbeeld. Een aantal dingen vallen daarbij op. In de gebruikte beelden wordt steeds verwezen naar halal en zelden/nooit naar kosjer. De acties vinden steeds rond het islamitische offerfeest plaats. Verder ontbreekt elke vorm van zelfkritiek, aangezien de algemene misstanden in de bio-industrie bekend zijn en hier nooit tegen geageerd wordt. De hypocrisie wordt zelden op zo'n gênante manier duidelijk als in de haram-receptie van Vlaams Belang, waar vette stukken varkensvlees werden verorberd.

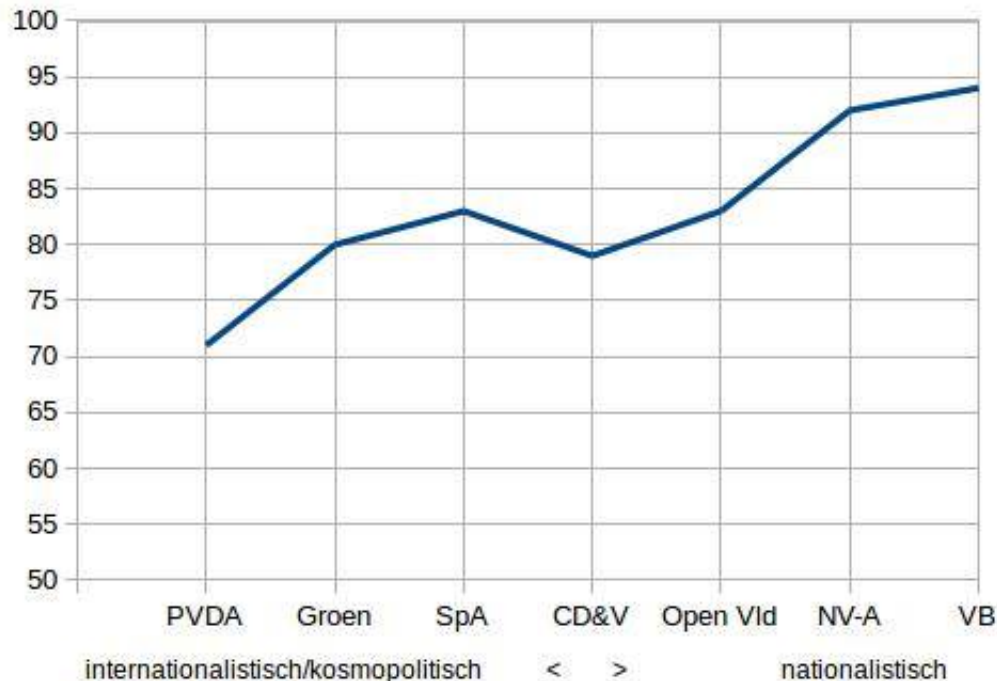
Effectief is het vijandsbeeld wel. Zelfs gerespecteerde dierenrechten-organisaties maken er gebruik van. Maar dan is het vaak verdekt, zoals in een filmpje van Animals Today. Animals Today is een dierenrechten-nieuwsblog van Karen Soeters, directrice van het wetenschappelijk bureau van de Part voor de Dieren. Het filmpje over onverdoofd ritueel slachten bevestigt zonder het expliciet te benoemen het stereotype.

Gaia onderzocht al verschillende malen hoeveel mensen voor een verbod op onverdoofd ritueel slachten zijn. In 2010 is reeds 72% van de ondervraagden voor zo'n verbod. In 2016 meldt Gaia dat dit al 85% is.

Zo'n hoog percentage is opmerkelijk in een land waar slechts 16 % flexetariër is (en drie keer per week vegetarisch eet) en minder dan 5% echt vegetariër is. Uitgaande van de goede wil van de flexetariërs is dus bijna 70% alleen dierenvriend als het over het gedrag van gemeenschappen gaat waar ze zelf geen deel van uitmaken.

Gaia liet in 2016 ook onderzoeken hoe er binnen de verschillende partijen over gedacht werd. De hoogste percentages werden gevonden in partijen aan de rechterkant van het spectrum. 92% binnen de N-VA en 94% binnen het Vlaams Belang. In onderstaande grafiek heb ik de partijen gerangschikt van kosmopolitisch naar nationalistisch. Hoewel het misschien geen wetenschappelijk verantwoorde conclusie is, is het toch opmerkelijk dat het percentage voorstanders bij de xenofobe partijen zo groot is.

Voor verbod onverdoofd slachten percentage per partij

Social media en haatblogs

Op rechtse haatblogs worden dieren regelmatig ingezet als middel om het vijandsbeeld van de moslim te versterken. *Ejbron* is zo'n haatblog die voor een groot deel gevuld wordt met islamofobe racisme. In een blogbericht maakte de auteur zich zorgen over de behandeling van honden in Pakistan. Het filmpje dat daarbij gedeeld werd laat zien hoe honden, die van overheidswege vergiftigd werden, met een shovel worden samengeschoven. 'Mistreatment of dogs by muslims (masskillings)' is het opschrift in het filmpje. Het is een typisch geval van nep-nieuws, want het bericht was al ruim een jaar oud. Bovendien was de enige reden dat dit het internationale nieuws haalde, een Pakistaanse dierenrechten-organisatie die de praktijken aankaartte. Het was dus niet onomstreden en de kritiek kwam in eerste instantie van moslims. Maar het bericht werd veelvuldig op internet zonder enige context gedeeld.

Ook *Fenixx* heeft regelmatig dierenberichten. In dit bericht delen ze foto's waarop een geslacht dier te zien is dat op een balkon ergens in Duitsland hangt. Praktisch gezien gebeurt hier niet veel anders dan in menig slagerij of slachthuis, maar het gaat om moslims die een dier hebben geslacht voor het offerfeest. In het artikel legt de schrijver uit: "...ik zou bijna zeggen dat ze wat mij betreft preventief geruimd mogen worden, we doen dat toch ook bij dieren waar we last van denken te

gaan krijgen, dus waarom niet bij iets dat zich mens noemt en minder dan een dier is?”

Blogs als Fenixx en Ejbron zijn er op uit om te schokken. De meer zoetige berichten worden ook veelvuldig verspreid en daar zie je ook het succes van extreem-rechtse partijen om een breed publiek te binden. Een bericht dat Geert Wilders en later Thierry Baudet deelde en vervolgens overal rondging op social media was een bericht over een lammetje dat gestolen was in een kinderboerderij en die gestolen bleek door een 25-jarige bewoner van een azielzoekerscentrum. Hier wordt de islam, en meer specifiek het offerfeest, gekoppeld aan alles dat de virulente islamofobie zo mainstream maakt: azielzoekers, criminaliteit en ‘on-Nederlandse’ wreedheid.

6. Omgaan met extreem-rechts

Extreem-rechtse dierenvrienden sluipen binnen

De dierenrechtenbeweging nestelt zich meestal in de linkse actiewereld. Dat wil niet automatisch zeggen dat zij hun dierenethiek koppelen aan een breder links wereldbeeld. Het is zelfs opvallend dat veel dierenrechtenactivisten behoorlijk apolitek zijn en weinig interesse tonen voor andere sociale thema's. Dit maakt de dierenrechtenwereld kwetsbaar voor extreem-rechtse infiltratie. Vanuit extreem-rechtse hoek druppelen dan ook af en toe dubieuze figuren de dierenrechtenwereld binnen. Op *Indymedia* wordt bijvoorbeeld gewaarschuwd voor Pegida-aanhangers die zich willen aansluiten bij dierenrechtengroepen. Ook neo-nazi Tim Mudde, die een tijdje actief was met zijn eigen actiegroep *Met de Dieren Tegen de Beesten*, duikt in andere actiegroepen op, zoals bijvoorbeeld bij *Stop Dierenleed Nederland*.

Hoewel [Stop Dierenleed Nederland](#) inmiddels is opgedoekt wordt hun facebook-account nog steeds beheerd, vooral om dierennieuws te delen. Een aantal weken geleden was er een interessante discussie. In een bericht schrijft SDN: “Brigitte Bardot, Frans icoon uit de modewereld, schenkt 350.000 euro aan een olifantenrusthuis in Frankrijk.” Iemand merkt op: “Beetje jammer dat ze in het ultra rechtse kamp zit !!! Een ultra rascist !!! Walgelijk ...”. Ze refereert hier aan het feit dat Bardot verschillende malen is veroordeeld voor racistische uitspraken en ook banden heeft met het Front National. Ze vindt hierin geen steun. De meesten noemen het ‘dom commentaar’ of ‘zielig’. Iemand vindt het ‘gemeen’, want ‘het gaat over dieren’. Een ander zegt: “wees blij dat er iemand zich bekommert over deze prachtige dieren die eindelijk vrij kunnen leven!”. Bardot krijgt verder lovende woorden, ‘topwif’, ‘een echte dierenactiviste’ Dat de uitsluitingsretoriek van Bardot redelijkerwijs niet valt te rijmen met een dierenrechtenstandpunt lijkt niemand te deren. Sterker nog, verschillende comments geven blijk van sympathie, zo schrijft iemand dat als het racisme gericht is op moslims, ze dat wel begrijpt. “Muslims are not a race, just invaders.” In de tijdlijnen van de mensen die reageren struikel je over de islamofobe statements.

Nu is de vraag hoe representatief de following van het *Stop Dierenleed Nederland* nu is, in vergelijking met de periode dat ze nog actief waren. Maar ook de beheerder van het account (vermoedelijk is dat Ron Visser) sluit zich aan bij de andere sprekers. “Hoe een mooi bericht lelijk wordt gemaakt. Kunnen we niet gewoon blij zijn dat deze mensen een groot bedrag krijgen om

oudere olifanten, die vaak door de mens misbruikt zijn, nog een paar mooie jaartjes te geven.” De intrede van bekende figuren zoals Brigit Bardot leidt wel vaker tot discussie. Haar sterke band met *Sea Shepherd* is bijvoorbeeld niet onomstreden. Met haar foundation steunt ze *Sea Shepherd* financieel, en mede om die reden werd zelfs één van de boten van *Sea Shepherd* naar haar vernoemd. Paul Watson wuift de kritiek meestal weg, hij beschouwt *Sea Shepherd* als apolitek en vindt het vooral belangrijk of iemand 'ecologisch correct' is. Dietrich Muylaert reageert op *de Wereld Morgen*. “Door iemand als Bardot op te nemen in je raad van adviseurs of samen te werken met de BBF, zolang zij zichzelf niet gedistantieerd heeft van haar vroegere uitspraken, verklaar je haar gedachtegoed als acceptabel en legitimeer je het. Dat is een politieke stellingname.”

Ook de Nederlandse *Partij voor de Dieren* worstelt soms met bekendheden die zich aan de partij hebben verbonden. In de begintijd heeft de PvdD zich vooral op de kaart weten te zetten door BN-ers als lijstduwer op te nemen. In het begin waren dat bijvoorbeeld Maarten 't Hart, Jan Wolkers en Kees van Kooten. Een opmerkelijke lijstduwer was VVD-er Paul Cliteur, die in 2001 een essay schreef over dierenrechten. Door ook mensen uit de rechtse hoek aan te trekken probeert de PvdD al vanaf haar ontstaan een apolitek imago te kweken. Links en rechts zijn volgens de partij achterhaalde begrippen.

Maar Paul Cliteur is tegenwoordig niet onomstreden. Als hoogleraar aan de rechtenfaculteit in Leiden levert hij aan de lopende band mensen af zoals Thierry Baudet, Geerten Waling, Floris van den Berg, Machteld Zee, met een islamofobe, nieuw rechtse of zelfs extreem-rechtse oriëntatie. Vooral Thierry Baudet is hier van belang. Die richtte *Forum voor Democratie* op, aanvankelijk als denktank, maar inmiddels zitten ze met twee zetels in de tweede kamer. Sinds die tijd komt steeds vaker het extreem-rechtse karakter van de partij naar buiten. Banden met Erkenbrand, Jared Taylor, Jean-Marie Le Pen, en een discours die gericht is op het behoud van de blank-Europese cultuur. Er is op dit gebied al veel te vinden, maar ik beperk me tot een link naar 'Ikje Ergens', een blogger die op dit gebied veel bijhoudt. Cliteur is vanaf het begin betrokken bij Forum, en is inmiddels voorzitter van het wetenschappelijk bureau.

Vanuit de actiewereld werd de PvdD al meermaals aangesproken op haar band met Paul Cliteur. In januari van dit jaar schreef Bas Thijs nog: “De Partij voor de Dieren meldt op haar site nog steeds trots dat ze de steun heeft van Paul Cliteur Cliteur is een geradicaliseerde racist, die niet alleen oprichter is van de gevaarlijkste fascistoïde partij van ons land, maar die bijvoorbeeld ook in de Balie discussieerde over het tempo waarin we moslims zouden moeten deporteren. Wanneer neemt de PvdD eindelijk eens echt publiek afstand van extreemrechts, islamofobie en andere vage shit, Stop met die klets over dat je niet links en niet rechts bent, PvdD...”

Partij voor de Dieren reageerde daarop met: “Paul Cliteur heeft in de eerste jaren na de oprichting van de Partij voor de Dieren het gedachtegoed van onze partij ondersteund. Daarvoor zijn wij hem dankbaar. Inmiddels heeft Paul Cliteur inderdaad een andere politieke voorkeur. Voor de duidelijkheid hebben wij nu zijn naam uit het lijstje met lijstduwers in Marianne Thiemes biografie op de website gehaald Persberichten uit het verleden kunnen niet aangepast worden.”

Hier lijkt de partij zich van Cliteur te distantiëren. Maar onlangs was Marianne Thieme te gast in het Vlaamse tv-programma *De Afspraak* en daar vertelt ze weer trots dat ze door de jaren heen lijstduwers met verschillende achtergronden hebben gehad en noemt daarbij expliciet Paul Cliteur. Ze is nog zo verstandig hem een VVD-er te noemen in plaats van te melden dat Cliteur een belangrijk Forum voor Democratie-kopstuk is.

Extreem-rechtse dierenvrienden uitsluiten?

Op de komst van extreem-rechtse dierenvrienden in dierenrechtenorganisaties wordt verschillend gereageerd. Grotere organisaties nemen vaak een apathische houding aan. De *Partij voor de Dieren* volgt een zwalk-beleid als het gaat om haar band met Paul Cliteur. Ook *Gaia* kan het niet opbrengen om echt op te treden als het moet. In het geval van een grote demonstratie vond Gaia het voldoende een anti-racisme-richtlijn af te geven. *Vlaams Belang* mocht vervolgens gewoon meelopen. Dat die door het meedragen van partij-banners überhaupt een racistische stempel op die demonstratie drukten was voor Gaia blijkbaar geen probleem.

In de linkse actiebeweging wordt vaak alerter gereageerd op berichten dat extreem-rechtsen de beweging infiltreren. In 2016 was er door het succesvolle *Pegida* een klein golfje van activisten uit die club die opdoken in 'gewone' dierenrechten-demonstraties. Dierenvrienden als Peggy Capelle, Jack Maat en Erik van Hattum waren actief bij Pegida. Op linkse actiesites, zoals *Indymedia*, werden actievoerders gewaarschuwd. "Extreem rechts niet welkom in dierenrechten beweging."

Ook actiegroep *Animal Rights*, bekend van het naar buiten brengen van schokkende beelden uit slachthuizen, reageert actief op infiltratie van extreem-rechts. Ze hebben hier al vaker mee te maken gehad. In 2016 bijvoorbeeld vond er een actie plaats in de regio Ieper, bij een nertsenfokkerij. Nancy Six, raadslid voor *Vlaams Belang* in Ieper en *Pegida*-sympatisant, had laten weten dat zij met *Vlaams Belang* mensen zou mobiliseren om deel te nemen aan de actie. Nadine Lucas van *Animal Rights* antwoorde haar: "Geachte Mevrouw Six, Animal Rights is een vreedzame organisatie die zowel dierenrechten als mensenrechten hoog in het vaandel draagt. Wij kunnen ons niet terug vinden in de discriminerende boodschappen die het Vlaams Blok verspreidt over vreemdelingen. Ik vrees dat onze waarden te ver uit mekaar liggen. We hebben liever geen Vlaams Belang-vertegenwoordigers bij onze demonstraties omdat dit niet past in de vreedzame en verdraagzame uitstraling van onze organisatie. Ik hoop op uw begrip."

Nancy Six reageert in een blog boos dat zij van Lucas niet mag opkomen tegen dierenleed. "Waar haalt Animal Rights het recht om Vlaams Belangers uit te sluiten? Maar dan staat uitgerekend N.Lucas wel te memmen over het Vlaams Blok die discriminerende boodschappen over vreemdelingen zou verspreiden. Hoe ze het verband ziet tussen vreemdelingen en de nertsen waartegen wij willen betogen, is me niet echt duidelijk."

In 2017 heeft *Animal Rights* weer te maken een extreem-rechtse activist bij een demonstratie die

zij organiseren. Vlaams Belanger Ludo Waegemans heeft foto's gemaakt die hij deelt op Facebook. Een AR-activiste is boos en dreigt haar donatie stop te zetten, aangezien ze geen donaties wil doen aan een 'dierenrechtenorganisatie met extreem-rechtse banden'. Waegemans reageert woedend: "MIJN POLITIEKE KEUZE HEEFT NIKS TE MAKEN MET DIERENWELZIJN.. NOG BETER.... VLAAMS BELANG KOMT TENMINSTE OP VOOR DE DIEREN EN KAN NIET GEZEGT WORDEN OVER ANDERE POLITIEKERS..."

De actiegroep heeft pas achteraf gezien dat een extreem-rechtse activist zich aan haar demonstratie heeft toegevoegd, maar gealarmeerd reageert Benoit van den Brouck in niet mis te verstane bewoordingen. "Soms moeten we achteraf vaststellen dat er zich extreem-rechtse mensen bij ons protest gevoegd hebben. We zijn echter duidelijk: onverdraagzame en haatdragende types zijn niet welkom bij Animal Rights. Steun je Vlaams Belang, Voorpost, Pegida of andere zaken, blijf aub weg van onze organisatie."

Van den Brouck krijgt veel steunbetuigingen, maar niet iedereen is het er mee eens. Iemand schrijft: "Je kan perfect de multiculturele samenleving afkeuren zonder geweld en opkomen voor dieren.", iemand anders zegt: "Is het belangrijkste aspect niet dat we opkomen voor de dieren? Ongeacht de politieke voorkeur? Voor een dier maakt dat toch niet uit". De discussie geeft de tweedeling vrij precies aan. Enerzijds de mensen die dierenrechten als een exclusief issue zien waar iedereen aan kan bijdragen, ook als dit personen zijn die mensenrechten met voeten treden. Anderzijds de mensen die beseffen dat dierenrechten onderdeel uitmaken van een inclusief, en steeds inclusiever wordend wereldbeeld. Benoit van den Brouck hoort bij de laatste groep en reageert op de vele reacties: "Het gaat hier over extreem-rechts gedachtegoed, de geschiedenis leert ons dat dit tot niets positief geleid heeft, enkel dood, vernieling, haat. De dierenrechtenbeweging staat net voor liefde, compassie, respect. Enkel op die manier kunnen we bereiken wat we willen: een vreedzame samenleving waar geen leed meer berokkend wordt aan anderen. Zolang er mensenleed is, zal er dierenleed zijn. Ik hoop dat jullie dat inzien."

Moraalwetenschapper Stijn Bruers komt met een opmerkelijke tussenpositie. Hij schrijft: "Dus een extreem rechtse persoon sluit zich uit eigen initiatief aan bij een organisatie die duidelijk tegen elke vorm van discriminatie is? Dat is toch een uitgelezen kans om het extreem rechtse gedachtegoed in dergelijke persoon te bestrijden?" Echt curieus wordt het als Bruers voorstelt om vriendschappen te sluiten met racisten om ze zo te bekeren. Nog even los van de wereldvreemdheid alsof racisme een hoedje is dat je naar voorkeur op en af kunt zetten, is dit een gevaarlijke manier van denken. Racisten kunnen evengoed proberen anderen in de beweging te beïnvloeden. En zoals uit het voorgaande blijkt doen ze dat ook, vaak als bewuste strategie. Maar het belangrijkste probleem is dat je door openlijk racisten binnen een beweging te laten, een onveilige omgeving creëert voor *People of Colour*. Zij haken af, of zullen in beginsel al niet toetreden. En de dierenrechtenwereld is toch al zo'n wit bolwerk. Bruers' op het eerste gezicht openhartige houding betekent in de praktijk dat je binnen je beweging racisten verkiest boven *People of Colour*.

Slot

Dat de dierenrechtenwereld een wit bolwerk is, kan niemand ontgaan als er foto's van demonstraties langskomen. Intuïtief lijkt het alsof het vegetarisme in het westen vooral een zaak van witte mensen is. De vraag is natuurlijk of die intuïtie klopt en waarom dat dan zo lijkt te zijn? In dit artikel heb ik de band uitgewerkt tussen vegetarisme/dierenrechten en extreem-rechts en dan blijkt dat die er altijd geweest is. Ook is duidelijk dat veel dierenrechtenorganisaties zich liefst apolitiek opstellen en hierdoor kwetsbaar zijn voor extreem-rechtse infiltratie.

Schoolvoorbeelden van actief reageren zijn de incidenten waar actiegroep *Animal Rights* mee te maken had. Ze lieten er geen enkele twijfel over bestaan: In de dierenrechtenbeweging is geen plaats voor racisme en haar vertolkers. Helaas is het veel vaker een kwestie van afwachten, halfslachtig of niet reageren. En als een actiegroep dan actie onderneemt dan ontstaat er meteen een enorme discussie omdat velen toch vinden dat het alleen om de dieren gaat.

Naast die apathische houding heeft een deel van de dierenrechtenwereld ook steeds meer het paradepaardje van de extreem-rechtse dierenliefde, de onverdoofde rituele slacht, overgenomen.

Deze ontwikkelingen zorgen er samen voor dat de dierenrechtenwereld niet alleen een wit bolwerk is, maar het ook blijft. Voor moslims en/of zwarte activisten creëren deze ontwikkelen een onveilige omgeving. In een opinieartikel in *de Morgen* schrijft politicoloog Latifa Matheeußen over de discussies rond het offerfeest: “De hypocrisie en het viseren van een bepaalde groep, in dit geval duidelijk de moslimgemeenschap, heeft bij mij een hoogtepunt bereikt. Dat getalm komt mijn strot uit omdat het debat oneerlijk en niet op het juiste niveau wordt gevoerd en oneerlijk met een duidelijke racistische ondertoon.”

Aph Ko van [Black Vegans Rock](#) hekelt de vooringenomenheid van witte veganisten die zichzelf als ‘peaceful, nonviolent, intelligent and evolved’ beschouwen. “Because mainstream veganism is saturated with Eurocentric logic, the assumption is that black folks who go vegan are “transcending” in terms of their racial location.” In 2015 begon ze de website *Black Vegans Rock* waarop portretten staan van Zwarte veganisten en hun pogingen “to dismantle the stereotype that veganism was a ‘white person’s’ thing.”

Het lijkt mij dat het buiten de deur houden van extreem-rechts en het creëren van een beweging die ook voor moslims en People of Colour aantrekkelijk is, in elkaars verlengde ligt. Het is belangrijk dat de stemmen die initiatieven als *Black Vegans Rock* of *The Vegans Muslim Initiative* vertolken, ook toegang krijgen in de brede dierenrechtenwereld. Om dat te bereiken moet de beweging in ieder geval stoppen met haar strijd tegen onverdoofd ritueel slachten. Een scherpe kritiek op de bio-industrie en de slachtpraktijken maakt die strijd overbodig. Doordat dit nu al jaren wel is gedaan hangt er aan de dierenrechtenwereld, in ieder geval voor moslims en People of Colour, een geur van (islamofob) racisme.

Verder moet ook de taal van de dierenrechten-filosofie opnieuw geëvalueerd worden. Want past het om te spreken van een ‘holocaust’ als het over bio-industrie gaat? En is het zuiver om te spreken over speciecisme in één adem met racisme en feminisme, alsof de laatste twee voltooid zijn en we nu toe zijn aan het aanpakken van het speciecisme? Deze vragen wil ik in een volgend artikel bespreken.